

POMOC PUBLICZNA – ogólne wytyczne dla Instytucji Pośredniczących

Zgodnie z art. 87 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, wsparcie dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą podlega przepisom dotyczącym pomocy publicznej, o ile jednocześnie spełnione są następujące przesłanki:

- 1) udzielane jest ono przez Państwo lub ze środków publicznych,
- 2) podmiot uzyskuje przysporzenie na warunkach korzystniejszych od oferowanych na rynku,
- 3) ma charakter selektywny (uprzywilejowuje określone podmioty albo produkcję określonych towarów),
- 4) grozi zakłóceniem lub zakłóca konkurencję oraz wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi UE.

Zgodnie z art. 4 Protokołu 38a Umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz art. 4 Umowy z dnia 14 października 2003 r. pomiędzy Królestwem Norwegii i Wspólnotą Europejską ustanawiającej Norweski Mechanizm Finansowy na okres 2004 – 2009, przy dofinansowaniu ze środków EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego należy stosować reguły pomocy publicznej. Ponadto zgodnie z Programem Operacyjnym dla wykorzystania środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, zatwierdzonym przez Radę Ministrów 26 lipca 2005r., udzielanie pomocy w ramach programu wymaga stosowania zasad pomocy publicznej. Oznacza to, że w przypadku dofinansowania projektów podmiotów **prowadzących działalność gospodarczą** udzielanie wsparcia musi następować z uwzględnieniem warunków dopuszczalności pomocy publicznej. Warunki określone są w przepisach prawa wspólnotowego, właściwych dla danego przeznaczenia pomocy (np. pomoc regionalna, pomoc horyzontalna na ochronę środowiska czy pomoc na szkolenia). Natomiast planowane wsparcie nie wymaga notyfikacji do Komisji Europejskiej w trybie art. 88 ust. 3 Traktatu WE.

Weryfikacja zgodności z zasadami pomocy publicznej będzie dokonywana na etapie oceny wniosków aplikacyjnych przez właściwe Instytucje Pośredniczące. Kolejną weryfikację będzie przeprowadzała Komisja Europejska dokonując oceny każdego przedkładanego wniosku aplikacyjnego. Należy przy tym zauważyć, iż w przypadku konieczności zastosowania przy udzielaniu wsparcia reguł pomocy publicznej (tzn. w przypadku, gdy wsparcie będzie udzielane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej) może nastąpić ograniczenie katalogu kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą, przewidzianych w programie.

W związku z powyższym, poszczególne Instytucje Pośredniczące dokonując oceny wniosków przeprowadzają również weryfikację pod kątem zgodności poszczególnych projektów z zasadami pomocy publicznej, kierując się przy tym wspólnotowymi i krajowymi przepisami z zakresu pomocy publicznej, w szczególności:

przepisami o charakterze ogólnym:

- artykułem 87 (ex 92) Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską;

zasadami udzielania pomocy horyzontalnej:

- Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 68/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy szkoleniowej (Dz. Urz. L 10, 13.01.2001)

- Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 363/2004 z dnia 25 lutego 2004 r. zmieniającym rozporządzenie Komisji (WE) nr 68/2001 w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy szkoleniowej (Dz. Urz. L 63, 28.02.2004)
- Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. WE L 10, 13.01.2001)
- Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 364/2004 z dnia 25 lutego 2004 r. zmieniającym rozporządzenie Komisji (WE) Nr 70/2001 i rozszerzającym jego zakres w celu włączenia pomocy dla badań i rozwoju (Dz. Urz. WE L 63, 28.02.2004)
- Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 2204/2002 z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia (Dz. Urz. L 337, 13.12.2002)
- Zasadami ramowymi stosowanymi przez Wspólnotę wobec pomocy państwa na rzecz badań i rozwoju (Dz. Urz. C 45, 17.02.1996)
- Komunikatem Komisji zmieniającym Zasady ramowe stosowane przez Wspólnotę wobec pomocy państwa na rzecz badań i rozwoju (Dz. Urz. C 48, 13.02.1998)
- Wytycznymi KE dotyczącymi pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego (Dz. Urz. C 37, 03.02.2001)
- Komunikatem Komisji dotyczącym pomocy państwa a kapitału podwyższonego ryzyka (Dz. Urz. WE C 235, 21.08.2001)
- Komunikatem Komisji dotyczącym usług użyteczności publicznej w Europie (Dz. Urz. C 17, 19.01.2001) oraz nową Decyzją Komisji dotyczącą zastosowania przepisów art. 86 ust. 2 Traktatu WE do pomocy publicznej w formie rekompensaty za wykonywanie usług użyteczności publicznej, która wkrótce wejdzie w życie.

zasadami udzielania pomocy regionalnej:

- Wytycznymi KE w sprawie krajowej pomocy regionalnej (Dz. Urz. C 74, 10.03.1998)
- zmianą do wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej (Dz. Urz. C 258, 09.09.2000)
- Komunikatem Komisji – Przegląd wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej w odniesieniu do okresu po 1 stycznia 2007 roku (Dz. Urz. UE C 110, 08.05.2003)
- Komunikatem Komisji – Wielosektorowe zasady ramowe dotyczące pomocy regionalnej na rzecz dużych projektów inwestycyjnych (notyfikowany jako dokument Nr C(2002)315 (Dz. Urz. WE C 70, 19.03.2002)
- Komunikatem Komisji w sprawie modyfikacji wielosektorowych zasad ramowych dotyczących pomocy regionalnej na rzecz dużych projektów inwestycyjnych (2002) w zakresie ustanowienia wykazu sektorów napotykających problemy strukturalne oraz w sprawie propozycji odpowiednich środków na podstawie art. 88 ust. 1 Traktatu WE, dotyczących przemysłu motoryzacyjnego i przemysłu włókien syntetycznych (Dz. Urz. UE C 263, 01.11.2003)

zasadami udzielania pomocy de minimis:

- Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis (Dz. Urz. L 10, 13.01.2001)

W odniesieniu do jednostek samorządu terytorialnego oraz ich związków i porozumień uznaje się, że ich działalność co do zasady nie jest działalnością gospodarczą, przez co wsparcie udzielane tym podmiotom w większości przypadków nie stanowi pomocy publicznej.

W przypadku innych podmiotów mogących uzyskać wsparcie w ramach programu (np. organizacji pozarządowych) należy przede wszystkim kierować się kryterium prowadzenia przez podmiot działalności gospodarczej, rozumianej jako oferowanie usług i produktów na rynku. W odniesieniu do pojęcia **przedsiębiorcy/przedsiębiorstwa** w prawie wspólnotowym należy podkreślić, iż pojęcie to jest rozumiane bardzo szeroko i obejmuje swym zakresem wszystkie kategorie podmiotów zaangażowanych w działalność gospodarczą, **niezależnie od formy prawnej** tych podmiotów i źródeł ich finansowania. Co więcej, nie ma znaczenia fakt, iż są to podmioty nienastawione na zysk (*non-profit organisation* – np. orzeczenie z dnia 21 września 1999 r. w sprawie Albany C-67/96). Należy podkreślić, iż przepisy prawa wspólnotowego znajdują zastosowanie także do podmiotów sektora publicznego prowadzących działalność gospodarczą. Obowiązek stosowania przepisów w zakresie pomocy publicznej może dotyczyć wszystkich podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, bez względu na to, czy przepisy obowiązujące w danym Państwie Członkowskim przyznają danemu podmiotowi status przedsiębiorcy.

Instytucje Pośredniczące dokonują weryfikacji wniosków aplikacyjnych w zakresie zgodności z zasadami pomocy publicznej, w ramach właściwych dla siebie priorytetów Programu Operacyjnego:

1. Priorytet 2.1 *Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m. in. Redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii.*

Zasad pomocy publicznej nie stosuje się do pkt. 5 Priorytetu 2.1 *Budowa, przebudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji zbiorczej*, przy założeniu jednak, że przedsiębiorca prowadzący działalność w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, będący beneficjentem wsparcia, działa w warunkach monopolu naturalnego, tzn. jest jedynym podmiotem na obszarze gminy świadczącym tego typu usługi.

Pomoc udzielana na realizację nowych inwestycji, wskazanych w Programie Operacyjnym jako rodzaje kwalifikujących się projektów, podlega zasadom regulującym udzielanie pomocy publicznej i może być udzielana zgodnie z przepisami o pomocy regionalnej, tj. Wytycznymi KE w sprawie krajowej pomocy regionalnej (Dz. Urz. C 74, 10.03.1998).

W przypadku projektów nie będących nowymi inwestycjami w rozumieniu ww. Wytycznych o pomocy regionalnej, stosować należy przepisy odnoszące się do pomocy horyzontalnej - Wytyczne KE dotyczące pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego (Dz. Urz. C 37, 03.02.2001).

Ponadto w sytuacji, gdy wartość pomocy, zsumowana z uzyskaną przez przedsiębiorcę w ciągu ostatnich trzech lat inną pomocą de minimis nie przekracza kwoty 100 tys. euro, wsparcie może zostać udzielone jako pomoc de minimis, zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (WE) Nr 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis (Dz. Urz. L 10, 13.01.2001).

2. Priorytet 2.2 *Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami*

Pomoc udzielana na realizację działań, wskazanych w Programie Operacyjnym jako rodzaje kwalifikujących się projektów podlega zasadom regulującym udzielanie pomocy publicznej i powinna być udzielana zgodnie z właściwymi dla danego przeznaczenia pomocy przepisami dot. pomocy publicznej.

Zasad pomocy publicznej nie stosuje się do pkt. 5 Priorytetu 2.2 *Działania zachęcające do ochrony, poprawy i przywracania różnorodności biologicznej, w tym zasobów morskich oraz obszarów włączonych do sieci Natura 2000*, jak również pkt. 6 Priorytetu 2.2 *Działania na rzecz wsparcia gospodarki leśnej*, o ile wsparcie nie jest związane z prowadzoną przez beneficjenta działalnością gospodarczą.

3. Priorytet 2.3 *Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast*

Zgodnie z art. 87 pkt.3 lit. d Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską za zgodną ze wspólnym rynkiem może zostać uznana: „*pomoc przeznaczona na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji we Wspólnocie w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem*”.

Biorąc pod uwagę rodzaje projektów, które mogą być realizowane w tym priorytecie, co do zasady nie występuje tu pomoc publiczna. Jednakże jeżeli wsparcie następuje w ramach prowadzonej przez beneficjenta działalności gospodarczej (z uwagi na brak w tym zakresie szczegółowych przepisów, dotyczących pomocy na ochronę dziedzictwa kulturowego) należy zwrócić uwagę, czy spełnione są ogólne kryteria dotyczące udzielania pomocy publicznej: przejrzystość, niezbędność i proporcjonalność.

4. Priorytet 2.4 *Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmacnianie wspierających go procesów demokratycznych.*

Projekty polegające na współpracy władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi nie mogą prowadzić do finansowania bieżącej działalności tych organizacji.

W przypadku kiedy organizacja szkoleniowa została wybrana w drodze otwartego konkursu (według przejrzystych i niedyskryminujących kryteriów), a wypłata dofinansowania nie następuje na warunkach korzystniejszych niż rynkowe – nie mamy do czynienia z udzielaniem pomocy publicznej. Wypłacenie dofinansowania stanowi w takiej sytuacji wynagrodzenie za wykonaną usługę.

5. Priorytet 2.5 *Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem*

Odpowiednie przepisy dotyczące pomocy publicznej mogą znaleźć zastosowanie w szczególności w przypadku jednostek badawczo-rozwojowych i organizacji pozarządowych, wymienionych w katalogu beneficjentów. W zależności od rodzaju projektu wsparcie może podlegać ocenie na podstawie:

- Przepisów dotyczących pomocy publicznej w formie rekompensaty za świadczenie usług użyteczności publicznej

- Zasad ramowych stosowanych przez Wspólnotę wobec pomocy państwa na rzecz badań i rozwoju (Dz. Urz. WE C 45, 17.02.1996)
- Komunikatu Komisji zmieniającego ww. Zasady ramowe.

Na gruncie prawa wspólnotowego, zakłady opieki zdrowotnej traktowane są jako przedsiębiorcy. Jednakże wsparcie udzielane ze środków publicznych na rzecz zakładów opieki zdrowotnej, co do zasady, nie wpływa negatywnie na wymianę handlową pomiędzy Państwami Członkowskimi, dlatego też w odniesieniu do wsparcia udzielanego na rzecz tychże podmiotów nie znajdują zastosowania reguły dotyczące udzielania pomocy publicznej. Jednakże podkreślić należy, iż podmiot planujący udzielić pomocy dla zakładu opieki zdrowotnej, powinien badać w każdym indywidualnym przypadku, czy planowane wsparcie podlega przepisom o pomocy publicznej, kierując się przesłankami wynikającymi z art. 87 ust. 1 TWE. Dokonując oceny, czy w konkretnym przypadku wsparcie ze środków publicznych udzielane na rzecz zakładu opieki zdrowotnej może naruszyć lub grozi naruszeniem konkurencji w wymiarze wspólnotowym oraz negatywnie wpływa na wymianę handlową pomiędzy Państwami Członkowskimi, Instytucje Pośredniczące powinny wziąć pod uwagę takie okoliczności jak:

- charakter świadczonych usług medycznych (np. czy są to usługi wysokospecjalistyczne, z których korzystają lub potencjalnie mogą korzystać obywatele innych Państw Członkowskich),

- lokalizację (np. czy zakład opieki zdrowotnej jest położony w pobliżu granicy zachodniej lub południowej, co ułatwiałoby praktyczne korzystanie przez obywateli innych Państw Członkowskich ze świadczonych przez ten zakład usług),

- kategorie osób korzystających z usług medycznych świadczonych przez zakład opieki zdrowotnej (np. czy w ostatnich latach z usług tych korzystali jedynie mieszkańcy danej gminy (powiatu, regionu), czy też obywatele innych Państw Członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem okresu przypadającego po dniu 1 maja 2004 r.).

Wystąpienie ww. okoliczności w konkretnym przypadku, mogłoby przemawiać za uznaniem, że planowana pomoc na rzecz zakładu opieki zdrowotnej może naruszyć lub grozić naruszeniem konkurencji w wymiarze wspólnotowym oraz negatywnie wpływać na wymianę handlową pomiędzy Państwami Członkowskimi.

6. Priorytet 2.6 *Badania naukowe*

Priorytet dotyczy tylko badań podstawowych i stosowanych w myśl ustawy z dnia 8 października 2004r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. Nr 238, poz.2390).

Zastosowanie znajdują tutaj reguły udzielania pomocy horyzontalnej: Zasady ramowe stosowane przez Wspólnotę wobec pomocy państwa na rzecz badań i rozwoju (Dz. Urz. C 45, 17.02.1996) oraz Komunikat Komisji zmieniający Zasady ramowe stosowane przez Wspólnotę wobec pomocy państwa na rzecz badań i rozwoju (Dz. Urz. C 48, 13.02.1998).

7. Priorytet 2.7 *Wdrożenie przepisów z Schengen, wspieranie Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również wzmacnianie sądownictwa*

Ze względu na rodzaj beneficjentów, którzy będą realizować projekty w tym priorytecie, nie znajdują tu zastosowania zasady pomocy publicznej.

8. Priorytet 2.8 *Ochrona środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzenia w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych.*

Priorytet 2.9 *Polityka regionalna i działania transgraniczne*

W odniesieniu do priorytetów 2.8 i 2.9 należy stwierdzić, że biorąc pod uwagę rodzaje projektów i wskazane w programie kryteria ich wyboru, nie można wykluczyć, że udzielone wsparcie nie będzie stanowiło pomocy publicznej. W związku z powyższym należy przede wszystkim ocenić, czy w konkretnym przypadku zostaną spełnione przesłanki z art. 87 ust. 1 TWE.

9. Priorytet 2.10 *Pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*.*

Ze względu na rodzaj większości beneficjentów, którzy będą realizować projekty w tym priorytecie, co do zasady nie będą miały zastosowania przepisy o pomocy publicznej. W przypadku, gdy wsparcie ma być przeznaczone na działalność gospodarczą prowadzoną przez beneficjenta, należy dokonać oceny, czy spełnione są kryteria z art. 87 TWE (w przypadku spełnienia tych kryteriów, wsparcie powinno być udzielone zgodnie z warunkami dopuszczalności pomocy, określonymi dla danego przeznaczenia).